

Dutch
Green Building
Council

Q&A

Routekaart verduurzaming schoolgebouwen

6 april 2021, Online webinar

Vraag en antwoorden

1. Waar ligt primair de plicht om scholen te verduurzamen. Schoolbestuur of gemeente?

Antwoord: Er zijn scholen die verplicht zijn om energiebesparende maatregelen te nemen in het kader van de [informatieplicht](#). Quickwins die zich snel terugverdienen zijn 'no-regret'-maatregelen die schoolbesturen binnen hun bestaande onderhoud (meteen) kunnen doen. Andere maatregelen kunnen op natuurlijke momenten bij onderhoud plaatsvinden, en worden opgenomen in het meerjarenonderhoudsplan (MJOP). Verder zullen de scholen en gemeenten gezamenlijk aan de slag moeten met verduurzaming binnen het Integraal Huisvestingsplan (IHP). Het is een maatschappelijke opgave die zowel scholen als gemeenten aangaat. Samenwerking is dus een must.

2. Hebben jullie tips over hoe ik als betrokken ouder (en van huis uit duurzaamheidsadviseur, maar dat is hier niet primair mijn doel) de school, en het schoolbestuur te helpen aan deze informatie?

Antwoord: Ouders kunnen de scholen en schoolbesturen altijd op de verschillende ondersteuningsprogramma's van Kenniscentrum Ruimte-OK wijzen, zoals [Scholen op Koers naar 2030](#) en [Scholen Besparen Energie](#) en daarnaast kan men mogelijk de MR inschakelen.

3. Wat is een voorbeeld voor laaghangend fruit?

Antwoord: Denk bijvoorbeeld aan het inzichtelijk maken van het energieverbruik, het minimaliseren van sluimerverbruik en het energiezuinig inregelen van de verwarming.

4. Het lijkt erop dat allerlei maatregelen voor klimaat, ventilatie en energiebesparing berusten op technische (installaties) oplossingen. De oplossingen zijn complex en zeer kostbaar. Ik mis de mogelijkheid om groen IN de school aan te brengen, samen met een minimum aan installaties. Dit zou voor de leerlingen en docenten een extra impuls geven aan de -systematische-

aandacht voor groen. Onderhoud door interieurbeplanter! Ik snap dat het programma van vanmiddag moet worden afgewerkt. Ik vind het jammer dat er over de toevoeging van groen in de scholen wat -te- gemakkelijk wordt heen gepraat. WUR factsheet Leren en Groen en Het levende gebouw (VHG) door Kim van der Leest zijn publicaties die het belang van groen nadrukkelijk belichten. Het is onbegrijpelijk, wat mij betreft, dat dit gegeven haast nergens wordt aangegrepen als mogelijkheid om het interieur van het gebouw aantrekkelijker en gezonder te maken en het gebouw enkel afhankelijk maken van een groeiende installatiefabriek. De opvattingen over wat planten vermogen toe te voegen zoals gehanteerd bij scholenbouw zijn m.i. verouderd. Ook in de interieurbeplanting heeft ontwikkeling en renovatie en 'samenwerking van planten met installaties' (hybride systeem) niet stilgestaan.

Antwoord: Dank voor de opmerking. Het klopt inderdaad dat groen in scholen ook een belangrijk onderwerp van aandacht is. In dit webinar en onze programma's gaan we echter vooral in op energiemaatregelen ivm de doelstellingen mbt het klimaatakkoord. We nemen duurzaamheid zeker mee en dit is ook in het kwaliteitskader onderwijshuisvesting opgenomen.

Het valt buiten de scope en programma van vanmiddag dat over energiebesparing en energietransitie gaat. Maar levert zeker ook een bijdrage in het verduurzamen. DGBC heeft eerder een congres gehouden, samen met de WUR, waarin de invloed op het binnenklimaat en gezondheid is besproken. Zie de link. Toen nog 'live' dus niet terug te kijken. <https://www.dgbc.nl/nieuws/groen-zowel-binnen-als-buiten-de-muren-van-essentieel-belang-69>. Er kan contact opgenomen worden met de DGBC voor meer info en het leggen van contacten.

5. Maarten, bij 'passend bij de scope van het gebouw' zeg je dat dat slaat op de mogelijkheden tot terugverdienen. Waarom is dat? Waarom moet de investering in goede onderwijsgebouwen terugverdiend worden?

Antwoord: Het hoeft inderdaad zeker niet zo te zijn dat investeringen in goede onderwijsgebouwen zich moeten terugverdienen. Investeren in een gezonde en duurzame leeromgeving is altijd waardevol. Echter in de huidige context met een te lage MI-vergoeding en investeringsverbod zijn terugverdieneffecten vaak wel een voorwaarde om te investeren in goede onderwijsgebouwen.

6. In hoeverre is dit onderzoek representatief voor andere scholen en gemeenten?

Antwoord: Op gebouw- en maatregeleniveau is er natuurlijk veel representativiteit. De context zal echter zeer kunnen verschillen.

7. SUVIS 2 regeling?

Antwoord: Dit jaar is de SUVIS 100 mln van de 360 mln. De overige 260 mln is meegenomen in de begroting van 2022 en 2023. Hoe deze uitkering/regeling invulling krijgt, is op dit moment nog niet bekend.

8. Ik kom in de maatregelen geen bouwkundige aanpassingen tegen. Wordt hier minder de nadruk op gelegd bij de energiebesparende maatregelen vanwege de vaak hoge kosten (dus een hogere onrendabele top)?

Antwoord: bouwkundige maatregelen (isoleren/dubbelglas) zijn zeker meegenomen. De terugverdientijd is vaak wat langer. Zeker in combinatie met een warmtepomp is het een must. Binnen een investeringstermijn van 20 jaar blijkt veel mogelijk.

9. Ik zie in beide presentaties mooie voorbeelden van onderzoek en advies. Worden deze adviezen in de praktijk ook opgevolgd door de scholen? Of blijft het dan toch hangen op een financieringsprobleem? En gebeurt er dus minder dan we zouden willen?

Antwoord: De trajecten zijn nog niet zo ver gevorderd. Wel worden op basis van de uitkomsten nu reële investeringsplanningen gemaakt en kan het gesprek met gemeente over financiering op voldoende detail gevoerd worden.

10. Zijn de effecten van de maatregelen op andere ambities (behalve energiebesparing) ook inzichtelijk gemaakt?

Antwoord: Naast energiebesparing is het verbeteren van de luchtkwaliteit (niveau Frisse Scholen B) d.m.v. balansventilatie als apart scenario meegenomen. Volgend uit de ambitie gezondheid. De andere ambities zijn in de uitwerking niet meegenomen. Maar het inzicht wat ontstaat door het definiëren van het ambitieweb op alle thema's geeft een goede basis om het begrip duurzaamheid verder handen en voeten te geven.

11. Ik ben heel benieuwd hoe Henk Jan aankijkt tegen de soms tegenstrijdige belangen van onderwijs vs. verduurzaming. Hoe weeg je de belangen goed af?

Antwoord: Het is een belangenafweging, maar ook sterk afhankelijk wat de gemeente als ambitie heeft gezet. Het is van belang te kijken wat je gaat doen in relatie tot de technische levensduur van het gebouw. Dan kom je tot een afweging waarbij er zowel een schoolbestuurlijk belang is, die kijken natuurlijk naar investering en reductie van kosten, maar aan de andere kant ook de gemeentelijke ambitie waar een opgave ligt. Je kan daarnaast ook schoolbesturen attent maken op een andere manier van financieren, waarbij meer naar TCO wordt gekeken en waar gezamenlijk wordt gekeken naar gezamenlijke opgave.

12. Hoe kan invulling worden gegeven aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid van schoolbesturen en gemeente als het gaat over de bekostiging van investeringen in de huisvesting van scholen? Dat vormt in de praktijk een belangrijk discussiepunt tussen schoolbesturen en gemeente.

Antwoord: Gerard: m.i. is van belang dat er een reëel beeld is van de doelstellingen, mogelijkheden/maatregelen en bijhorende kosten. Op die basis kan je samen verkennen welke mogelijkheden er zijn.

13. Hoe lang duurden de pilot trajecten? En wat zijn de eerste ervaringen en resultaten na de investeringen?

Antwoord: De pilot in Heemskerk heeft ongeveer 1,5 jaar geduurd, maar had mede vertraging door de Coronacrisis. Er dient nog besluitvorming plaats te vinden over de pilot, dus er zijn nog geen ervaringen.

Afhankelijk van de beschikbaarheid van informatie en afstemming duurt het in kaart brengen van de verduurzamingsscenario's en opzet routekaart ca. 3 - 4 mnd. Investerings zijn nog niet gepleegd.

14. Hebben gemeenten ook 'last' van het evenredig bedienen van de verschillende scholen in het gebied? Of kunnen ze individueel kijken naar het verduurzamingsprogramma?

Antwoord: Het is daarom van belang om de verduurzaming apart in beeld te brengen, zodat dit meegenomen kan worden in de totale planvorming binnen een gemeente/gebied of portefeuille. In die planvorming vormt duurzaamheid één van bouwstenen.

Maarten: Het belangrijkste is dat dezelfde spelregels (uitgangspunten) voor alle scholen worden gehanteerd. Binnen die spelregels kunnen er verschillende verduurzamingsprogramma's per school ontstaan.

15. Er wordt gesproken over een ambitie van gemeenten. Is het niet een plicht vanuit de gemeente om de besturen bij te staan in de verduurzaming? In de praktijk kan het voorkomen dat een bestuur en een gemeente beiden niet de financiële middelen hebben om veel te investeren in verduurzaming. Waar eindigt en begint dan de verplichting van een gemeente of/een bestuur.

Antwoord:

Gerard: het startpunt is om het in ieder geval als gezamenlijke verantwoordelijkheid te zien om onderwijsgebouwen te verduurzamen, gezonder te maken en om onderwijs ook kwalitatief te ondersteunen met goede huisvesting. Inzicht in de doelen, planning, maatregelen en middelen maakt het mogelijk om in alle openheid te spreken over plichten en mogelijkheden. ik denk dat partijen elkaar daarin altijd open moeten benaderen en gezamenlijk op zoek naar oplossingen.